

Zdôvodnenie výšky hrubého dlhu SR a návrh opatrení na jeho zníženie

November 2021

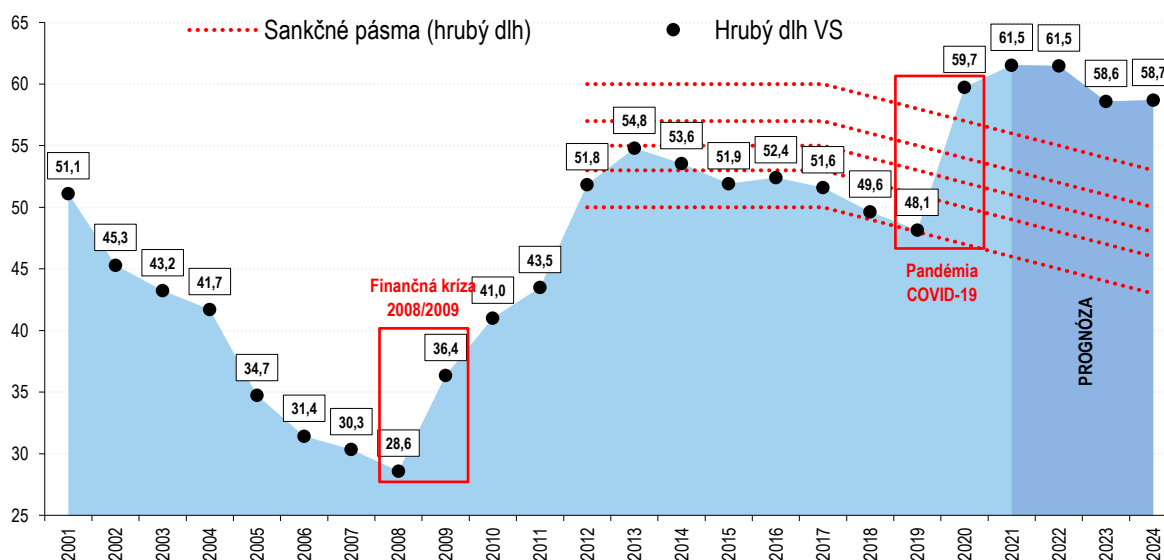
I. Zhrnutie

Hrubý dlh v roku 2020 ostal napriek šoku spôsobeného pandémieu koronavírusu tesne pod 60 % HDP, čím však zároveň po prvýkrát presiahol najvyššie sankčné pásma dlhovej brzdy. Pod rast zadĺženia v minulom roku o takmer 12 percentuálnych bodov (p.b.) HDP sa najviac podpísala pandémia ochorenia COVID-19. Na nárast dlhu pôsobila viacerými kanálmi – poklesom ekonomiky, jej vplyvom na výpadok daňovo-odvodových príjmov a predovšetkým prijatými výdavkovými opatreniami na boj s koronavírusom. Výrazným nepriamym vplyvom pandémie na rast hrubého dlhu bolo predzásobenie sa hotovosťou verejnej správy. To reflektovalo mieru neistoty na finančných trhoch v roku 2020 a vysoký očakávaný deficit verejnej správy. Tieto faktory spojené s pandemiou prispeli k medziročnému zvýšeniu zadĺženia celkovo o vyše 9 p.b. HDP. Ostatné faktory s vplyvom spolu 2,5 p.b. HDP predstavovali predovšetkým riziká pôvodného rozpočtu na rok 2020, sčasti k nárastu hrubého dlhu prispeli aj politiky novej vlády.

Vysoký hrubý dlh je okrem vývoja v 2020 tiež výsledkom len pozvoľného znižovania pomeru dlhu počas priaznivého ekonomického obdobia po roku 2015. Priaznivé ekonomické prostredie v období 2015-2019 charakterizované stavom ekonomiky nad svojím potenciálom a výrazne pozitívnymi prekvapeniami vo vývoji daňovo-odvodových príjmov sa nevyužilo na razantnejšie zníženie pomeru dlhu k HDP. Hrubý dlh v priebehu piatich rokov klesol o 5,6 p.b. HDP, teda menej ako v období do roku 2008. Zníženie dlhu sa navyše udialo predovšetkým zásluhou faktorov mimo kontroly vlády, resp. len dočasných faktorov. Znižovanie dlhu v tomto období sa javí ako málo ambiciózne aj v porovnaní s vývojom dynamiky dlhu v ostatných krajinách V4 alebo s priemerom eurozóny.

V období rokov 2021 a 2022 bude dlh kulminovať na najvyšších úrovniach, ku koncu roka 2024 by sa mal stabilizovať pod 59 % HDP. Dlh v tomto roku by mal narásť na 61,5 % HDP, najmä z dôvodu vysokého očakávaného deficitu verejnej správy vrátane proti-pandemických opatrení v objeme 3,1 % HDP. Vplyv deficitu na rast hrubého dlhu bude tlmíť zotavujúca sa ekonomika a využitie približne tretiny naakumulovanej hotovosti verejnej správy. V roku 2022 by medziročne nemalo dôjsť k zmene zadĺženia, ktoré sa udrží na úrovni okolo 61,5 % HDP. V nasledujúcich rokoch bude mať na dynamiku dlhu negatívny vplyv predovšetkým postupne klesajúci schodok verejnej správy. Od roku 2023 bude hrubý dlh pozvoľna klesať, najmä pod vplyvom priaznivého vývoja ekonomiky podporeného zdrojmi z Plánu obnovy a dočerpávaním eurofondov. Za predpokladu splnenia rozpočtových cieľov zníženia deficitu pod 3 % HDP v roku 2023 sa hrubý dlh na konci horizontu rozpočtu v roku 2024 stabilizuje pod 59 % HDP.

GRAF 1 – Vývoj hrubého dlhu verejnej správy (% HDP)

Pozn.: Sankčné pásma predstavujú aktuálne platný ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti.

Zdroj: MF SR

Stabilizácia a zníženie zadĺženia si bude vyžadovať ambicióznú konsolidáciu verejných financií, ktorej kredibilitu by posilnili ústavne ukotvené výdavkové limity a novelizovaná dlhová brzda. Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2022-2024 predpokladá štrukturálnu konsolidáciu od roku 2023 na úrovni 1 % HDP ročne. Súčasťou návrhu sú plánované

úspory v mzdovom balíku štátnej správy a medzispotrebe ostatných subjektov verejnej správy. Rozpočtové ciele si však vyžadujú dodatočné konsolidačné opatrenia za približne 0,7 % HDP v roku 2023, resp. 2024. Bližšia špecifikácia všetkých konsolidačných opatrení bude predstavená v roku 2022, po schválení finálnej podoby novely ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti. Dlhodobá udržateľnosť ovplyvnená rastúcimi nákladmi zo starnutia populácie si však bude žiadať pokračovanie v konsolidácii aj po roku 2024, vrátane reformy dôchodkového systému a ďalších štrukturálnych reforiem. Bez pokračujúcej konsolidácie a reforiem by dlh vplyvom rastúceho deficitu po roku 2024 začal opäť narastať a do roku 2040 by dosiahol takmer 100 % HDP.

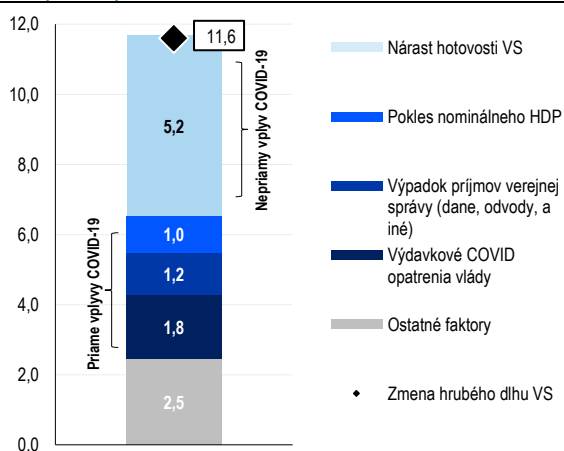
II. Vývoj hrubého dlhu verejnej správy v roku 2020

Hrubý dlh v roku 2020 vzrástol na úroveň 59,7 % HDP a presiahol všetky sankčné pásma dlhovej brzdy ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti, avšak najprísnejšie sankcie sa dočasne neuplatňujú. Októbrová notifikácia Eurostatu potvrdila dosiahnutie historickej úrovne hrubého dlhu SR vo výške 59,7 % HDP.¹ Slovensko v roku 2020 nepresiahlo maastrichtský limit verejného dlhu 60 % HDP, dlh však presiahol všetky sankčné pásma ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti. Úniková klauzula ústavného zákona, aktivovaná po nástupe novej vlády na jar 2021, na dvadsaťštyri mesiacov deaktivovala najprísnejšie sankcie dlhovej brzdy². Tie sa tak opätovne spustia na jar 2023.

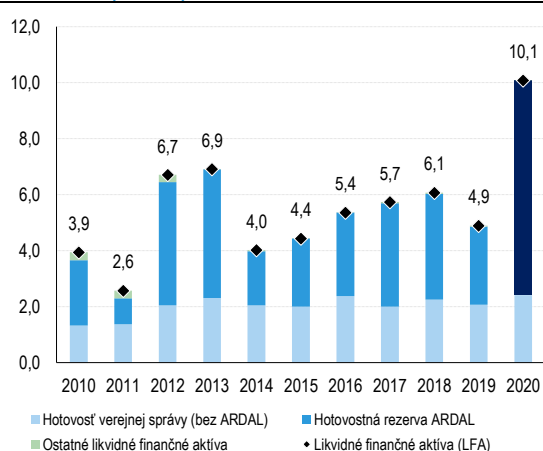
Pod nárast dlhu v roku 2020 sa najviac podpísala pandémia koronavírusu, ktorej vplyv predstavoval približne 4 p.b. HDP. Hrubý dlh v priebehu roka 2020 medziročne vzrástol o 11,6 p.b. HDP. Hlavným faktorom tak výrazného nárastu dlhu bola pandémia koronavírusu. Prvým efektom vedúcim k zvýšeniu dlhu bol pokles nominálneho HDP, voči ktorému sa dlh pomerovo vyjadruje. Ide o tzv. efekt menovateľa, ktorý v dôsledku poklesu HDP prispel k zvýšeniu zadĺženia o 1 p.b.. Ďalšími faktormi nárastu zadĺženia boli výdavkové opatrenia vlády súvisiace s pandemiou a s vplyvom na deficit (1,8 p.b.) a výpadok daňovo-odvodových príjmov a vybraných nedaňových príjmov štátu v dôsledku poklesu ekonomiky (1,2 p.b.). Výpadok príjmov, výdavkové opatrenia a vplyv koronakrízy na dlh prostredníctvom poklesu HDP tak v roku 2020 celkovo predstavoval približne 4 % HDP.

Špecifickým faktorom, ktorý ovplyvnili výšku zadĺženia mimo priamych vplyvov pandémie, bolo navýšenie hotovosti verejnej správy o 5,2 p.b. HDP. Na jar 2020 po prepuknutí pandémie výrazne klesol záujem o štátne dlhopisy SR na finančných trhoch. Tlak na rast objemu emisií a potreby hotovosti vlády navyše v polovici roka ovplyvnil pôvodne vysoký očakávaný deficit verejnej správy až na úrovni 9,7 % HDP, ktorý súvisel s vysokou mierou neistoty a výhľadom nástupu druhej vlny pandémie. S rastúcou neistotou počas roka preto Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity zvolila stratégiu predzásobenia sa hotovosťou priebežne tak, aby nebola nútená realizovať emisie dlhopisov ku koncu 2020. Deficit verejnej správy nakoniec dosiahol úroveň 5,5 % HDP a zdroje získané emisiami v podobe likvidných finančných aktív štátu (5,2 % HDP), ktoré sa v plnej miere nepoužili na financovanie očakávaného schodku, sú súčasťou hrubého dlhu a znížia tlak na financovanie potrieb štátu v nasledujúcich rokoch.

GRAF 2 – Príspevky k medziročnému nárastu hrubého dlhu v roku 2020 (% HDP)

GRAF 3 – Likvidné finančné aktíva verejnej správy ku koncu roka (% HDP)

Zdroj: MF SR

¹ V porovnaní s jarnou notifikáciou (60,6 % HDP) došlo k revízii zadĺženia smerom nadol o 0,8 p.b pod vplyvom lepšieho vývoja HDP (0,6 p.b.) a revízie záruk (0,2 p.b.).

² Ústavný zákon 493/2011 podľa čl. 13 a čl. 12 ods. 4 v tomto prípade požaduje uplatniť sankcie z druhého pásma dlhovej brzdy.

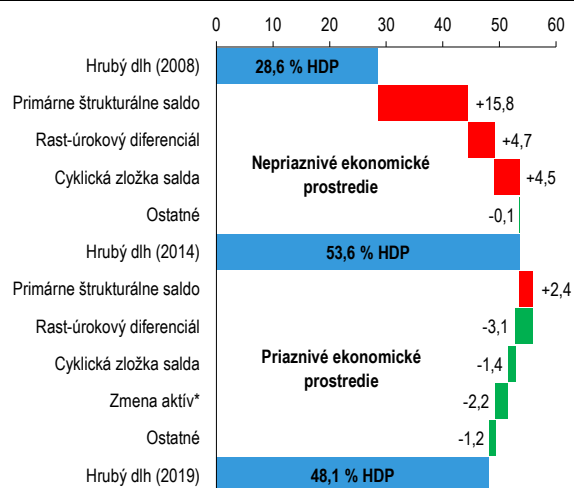
Treťou skupinou príspevkov k nárastu dlhu boli ostatné vplyvy (2,5 p.b. HDP). Rozpočet na rok 2020 pripravený na jeseň 2019 predošlou vládou mal ambíciu dosiahnuť deficit 0,5 % HDP. V priebehu roka 2020 sa však materializovali riziká schváleného rozpočtu³ mimo vplyvov COVID-19, ako dofinancovanie prevádzkových nákladov viacerých rezortov a Sociálnej poisťovne. Materializovali sa tiež riziká vyplývajúce z dodatočných výdavkov na spolufinancovanie a korekcie z nezrovnalostí čerpania EÚ zdrojov.⁴ K nárastu deficitu s vplyvom na dlh prispeli aj nové opatrenia, ktoré realizovala nastupujúca vláda – úprava 13. dôchodkov a ich zmena na zdvojnásobené vianočné príspevky, či zrušenie špeciálneho odvodu pre finančné inštitúcie od polovice roka 2020.

Nevyužitie časy priaznivého predkrízového ekonomického prostredia

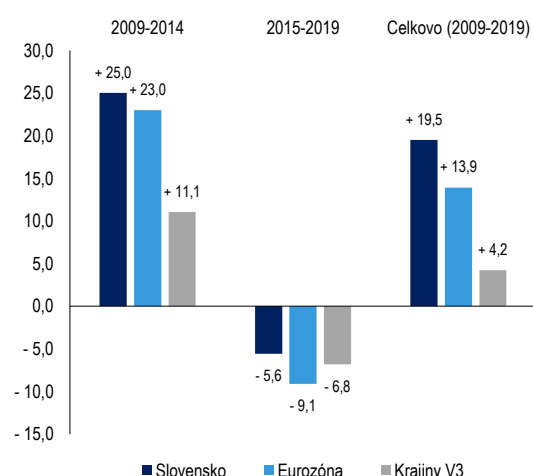
Slovensko nevyužilo priaznivý ekonomický vývoj medzi rokmi 2015 a 2019 na razantnejšie zníženie hrubého dlhu⁵. Dlh Slovenska vyjadrený ako podiel na HDP od vypuknutia finančnej krízy do roku 2014 kontinuálne rástol. Najvýraznejšie sa na jeho raste podpísalo hospodárenie vlády (takmer 16 p.b.)⁶. V období od roku 2015 do pandémie COVID-19 bol ekonomický vývoj SR charakterizovaný priaznivým makroprostredím (ekonomika v stave nad svojím potenciálom), ktoré vytvorilo bázu pre razantnejšie zníženie pomeru dlhu k HDP po roku 2014. Dlh v období 2015-2019 však klesol len o 5,6 p. b.. Prispeli k tomu hlavne faktory mimo kontrolu vládu resp. dočasné faktory. Jednalo sa predovšetkým o rast ekonomiky, ktorý prevyšoval vplyv úrokových sadzieb, pozitívny vplyv cyklického vývoja na hospodárenie verejnej správy, ale aj jednorazové hotovostné operácie – príjmy z privatizácie Slovak Telekomu (2015) za 1 % HDP a superdividend⁷ za 1,2 % HDP. Naopak, na rast dlhu aj v tomto období pôsobilo hospodárenie vlády v podobe primárneho štrukturálneho deficitu celkovo 2,4 p. b.. Vláda dlh hospodárením zvyšovala napriek tomu, že počas ekonomicky priaznivého obdobia sa dosahovali vyššie než rozpočtované daňovo-odvodové príjmy v priemere takmer 1 % HDP ročne.⁸

Nevyužitie priaznivých ekonomických podmienok na zníženie dlhu sa potvrdzuje aj pri medzinárodnom porovnaní. Finančná kríza v roku 2008/2009 vytvorila tlak na rozpočty a výraznejší nárast dlhov členských štátov EÚ. V porovnaní s priemerom EÚ, eurozóny a okolitých krajín v rámci V4 však hrubý dlh medzi rokmi 2009 až 2014 vzrástol najviac na Slovensku (25 p. b.).⁹ Naopak v dobrých ekonomických časoch bol pokles dlhu na Slovensku v porovnaní s priemerom EÚ, eurozóny či ostatných krajín V4 najnižší.

GRAF 4 – Kumulatívne príspevky k vývoju hrubého dlhu (p. b.)

GRAF 5 – Vývoj hrubého dlhu v medzinárodnom porovnaní (p. b.)

* Zmena aktív zahŕňa príjmy z privatizácie a superdividend.

Zdroj: MF SR

³ Rada pre rozpočtovú zodpovednosť v [hodnotení Hospodárenia rozpočtu verejnej správy v roku 2020](#) v apríli 2021 kvantifikovala objem rizík pre rok 2020 vyplývajúcich z hospodárskej politiky pred voľbami (t.j. mimo vplyvov COVID-19) vo výške 2,5 % HDP.

⁴ Kvantifikácia a identifikované riziká rozpočtu verejnej správy v roku 2020 boli súčasťou [Programu stability SR na roky 2021 až 2024](#).

⁵ Podľa analytických odhadov ak by vláda využila vyššie daňové príjmy a úspory z úrokových nákladov na dosiahnutie svojho pôvodne deklarovaného cieľa vyrovnaného rozpočtu v roku 2017, hrubý dlh mohol byť na konci roka 2019 nižší o 10 p. b. v porovnaní so skutočnosťou. Analýzu zverejnila RRZ v auguste 2020 v [Správe o hodnotení plnenia pravidiel rozpočtovej zodpovednosti a pravidiel rozpočtovej transparentnosti za rok 2019](#).

⁶ Hospodárenie vlády vyjadrené primárnym štrukturálnym saldom – saldo očistené o vplyv úrokových nákladov, jednorazové efekty a cyklickú zložku.

⁷ Superdividenda je príjem akcionára vo forme dividend, ktorý je nad rámec bežného ročného zisku spoločnosti. Ide o neštandardnú platbu akcionárovi podniku (štátu), ktorá znižuje hodnotu vlastných zdrojov podniku. Tieto príjmy nie sú podľa metodiky súčasťou príjmov verejnej správy a nemajú vplyv na rozpočtové saldo. Majú však pozitívny vplyv na dlh.

⁸ [Vyhodnotenie daňovej prognózy pre rok 2020](#).

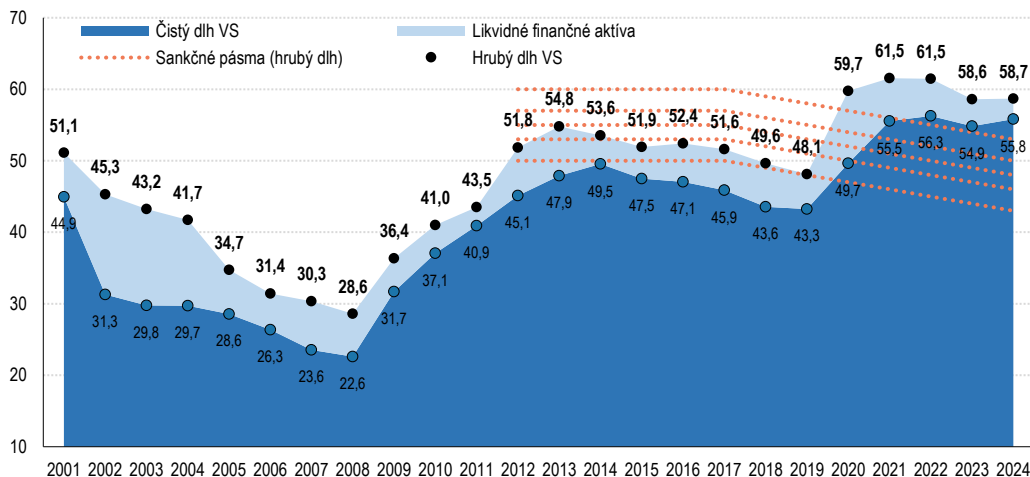
⁹ Súčasťou dlhu SR sú od roku 2011 a 2012 záruky a kapitálové podiely v európskych záchranných a stabilizačných mechanizmoch EFSF a ESM celkovo za 2,7 % HDP, na ktorých sa ostatné krajiny V4 (mimo eurozónu) nepodielajú.

III. Prognóza hrubého dlhu verejnej správy na roky 2021 až 2024

V roku 2021 sa hrubý dlh zvýši nad 60 %-nú hranicu a dosiahne historicky najvyššiu úroveň 61,5 % HDP. Hlavným zdrojom medziročného nárastu zadĺženia o 1,8 p.b. je vysoký očakávaný deficit verejnej správy na úrovni takmer 7,9 % HDP. Ten reflektuje predovšetkým pokračujúce a medziročne navýšené výdavky na boj s pandemiou koronavírusu v celkovom objeme 3,1 % HDP. Hrubý dlh v tomto roku presiahne 60 % HDP napriek využitiu vyše tretiny naakumulovanej hotovosti verejnej správy a rastu nominálneho HDP. Súčasťou hrubého dlhu sú aj záväzky štátu voči subjektom mimo sektora verejnej správy, ktoré v aktuálnom období výraznejšie ukladajú voľné finančné zdroje na účtoch Štátnej pokladnice v objeme asi 0,5 % HDP.

GRAF 6 – Prognóza hrubého a čistého dlhu verejnej správy v rokoch 2021-2024 (% HDP)

Pozn.: Sankčné pásma predstavujú aktuálne platný ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti.

Zdroj: MF SR

V dôsledku pretrvávajúcich deficitov rozpočtu verejnej správy bude verejný dlh kulminovať v roku 2022 a následne do roku 2024 klesne pod 59 % HDP. Zadĺženie dosiahne maximálne úrovne v rokoch 2021 a 2022 okolo 61,5 % HDP. Na dynamiku hrubého dlhu na celom horizonte rozpočtu do 2024 bude mať stále nepriaznivý vplyv klesajúci, avšak pretrvávajúci primárny deficit verejnej správy (8,4 p.b.) a úrokové náklady (2,5 p.b.), ktoré budú pôsobiť na zvýšenie zadĺženia. Úrokové náklady z existujúceho dlhu by však nemali výraznejšie vzrásť ani pri raste tempa inflácie, keďže takmer celá časť štátneho dlhu má zafixované úročenie na niekoľko rokov vopred.

Dlh začne od roku 2023 pozvoľna klesať najmä vplyvom priaznivého vývoja ekonomiky podporeného zdrojmi z Plánu obnovy a dočerpávaním eurofondov. Pozitívnym príspevkom znižujúcim hrubý dlh bude aj globálne vyššia miera inflácie. K poklesu hrubého dlhu do roku 2024 prispieje tiež postupné rozpúšťanie naakumulovanej hotovostnej rezervy. Celkové finančné aktíva verejnej správy sa do roku 2024 znížia zo súčasnej úrovne 6 % HDP na približne 3 % HDP, redukujúc tak rozdiel medzi hrubým a čistým dlhom. Ten na trojročnom horizonte rozpočtu klesne pod 56 % HDP. Hrubý dlh sa do roku 2024 udrží nad najvyšším sankčným pásmom dlhovej brzdy a jeho stabilizácia a znižovanie po roku 2024 si vyžiada dlhoročné konsolidačné úsilie a prijatie štrukturálnych reforiem znižujúcich náklady súvisiace so starnutím populácie, ale aj podporujúcich ekonomický rast, kvalitu podnikateľského prostredia a vymožitelnosť práva (reformy školstva, zdravotníctva, justície).

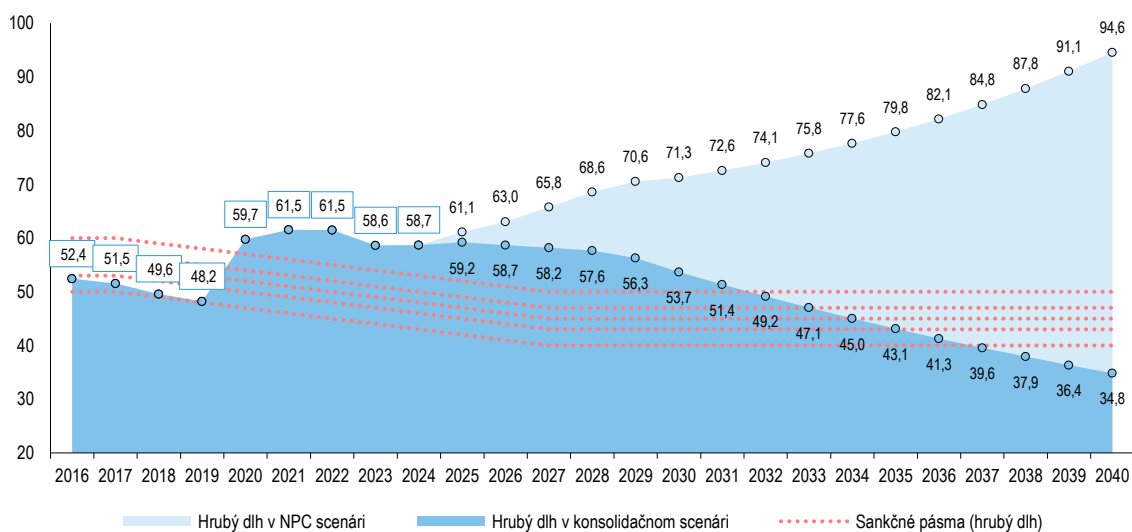
IV. Riziká strednodobej a dlhodobej udržateľnosti

Dlhodobá prognóza hrubého dlhu bez zásahov vlády po roku 2024 indikuje nárast zadĺženia smerom k 100 % HDP už do roku 2040. Bez pokračovania v konsolidácii po roku 2024 a bez prijatia dôchodkových reforiem by sa deficit prehlboval a prejavil by sa v zvyšujúcom sa dlhu, ktorý by nebolo možné bez konsolidácie stabilizovať. Dôvodom tohto vývoja by boli náklady súvisiace so starnutím populácie, ktoré už v nasledujúcich dvadsiatich rokoch vzrastú z 19,3 % HDP na 23,5 % HDP. K prognózovanému rastu hrubého dlhu prispieva tiež v priemere pomalší očakávaný rast ekonomiky v nasledujúcich dvoch dekádach. Naopak, pokračovanie v štrukturálnej konsolidácii v súlade s novelou zákona o rozpočtovej zodpovednosti ukotvenej výdavkovými limitmi by dokázalo stabilizovať dlh už v polovici súčasnej dekády. Dosiahnutie rozpočtového cieľa

štrukturálneho prebytku 0,5 % HDP v 2027 by viedlo do roku 2033 k zníženiu hrubého dlhu pod najvyššie sankčné pásmo a do roku 2037 aj pod spodné sankčné pásmo.¹⁰

GRAF 7 – Scenáre vývoja hrubého dlhu verejnej správy po roku 2024 (% HDP)

Pozn. 1: Scenár nezmenených politík (NPC scenár) predpokladá do roku 2024 dosiahnutie rozpočtových cieľov a po roku 2024 vývoj bez dodatočných konsolidačných opatrení a s vplyvom starnutia populácie. Súčasnou scenára je predpoklad rastu rizikovej prírážky 3 bázické body za každý p.b. hrubého dlhu nad 60 % HDP (podľa odhadov Medzinárodného menového fondu).

Pozn. 2: Konsolidačný scenár je založený na pokračujúcom znižovaní štrukturálneho salda o 1 p.b. ročne po roku 2024 až do dosiahnutia štrukturálneho prebytku 0,5 % HDP vrátane vplyvu starnutia populácie. Makroekonomický výhľad je prebratý z makroprognózy a Skupiny pre starnutie populácie (AWG). Sankčné pásmo reprezentujú aktuálne platný ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti. Zdroj: MF SR

V. Navrhované opatrenia vlády na zníženie dlhu

Dôležitým záväzkom vlády je znížiť deficit verejných financií pod 3 % HDP už v roku 2023, čo by malo stabilizovať dlh pod 59 % HDP. Schodok verejnej správy je hlavným negatívnym faktorom zvyšujúcim dlh do roku 2024. Na horizonte rozpočtu deficit vrátane úrokových nákladov celkovo prispeje k nárastu zadĺženia o takmer 11 p.b.. Vláda v strategických dokumentoch konzistentne komunikuje zámer iniciovať štrukturálnu konsolidáciu 1 % HDP ročne od roku 2023 s cieľom znížiť dlh a riziká dlhodobej udržateľnosti, kým v budúcom roku vzhľadom na nepriaznivú pandemickú situáciu očakáva približne neutrálnu štrukturálnu politiku v súlade s odporúčaniami medzinárodných inštitúcií (EK, MMF, OECD). Postupné sťahovanie protipandemických opatrení v roku 2022 na predpokladaných 0,7 % HDP však významne zníži príspevok deficitu k rastu zadĺženia. Pod hranicu deficitu 3 % HDP, pri ktorej sa dlh začne stabilizovať, sa hospodárenie vlády dostane podľa aktuálneho návrhu rozpočtu od roku 2023.

Aktívna konsolidácia od roku 2023 si vyžiada dlhodobé úsilie aj po roku 2024, ktoré by malo byť ukotvené národnými fiškálnymi pravidlami a výdavkovými limitmi v novele ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti. Novým rozpočtovým cieľom vlády predstaveným už v Programe stability je rozpočtový prebytok 0,5 % HDP. Jeho splnenie by mali zabezpečiť dostupné a efektívne nástroje – revidované sankcie dlhovej brzdy s realistickou požiadavkou konsolidácie a pripravované viacročné výdavkové limity. Novela ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti, ktorú v roku 2020 schválila vláda, je preto hlavným predpokladom kredibilného plnenia konsolidačného úsilia vedúceho k dlhodobej fiškálnej udržateľnosti. Konsolidáciu verejných financií SR si na úrovni EÚ bude vyžadovať aj opätovné aktivovanie európskych fiškálnych pravidiel v roku 2023 a stanovenie nového strednodobého rozpočtového cieľa (MTO) zo strany Európskej komisie.

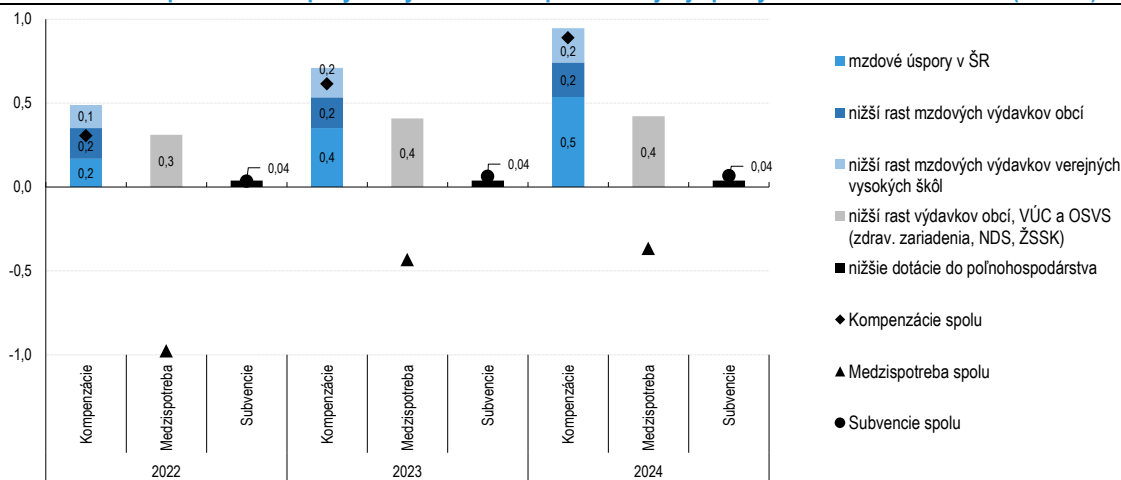
Rozpočet verejnej správy na roky 2022 až 2024 rámcovo počíta s konsolidačnými opatreniami formou tlmienia výdavkov na medzispotrebu subjektov verejnej správy a mzdovými úsporami v štátnom rozpočte. Konsolidačné opatrenia vlády na zníženie dlhu zapracované v rozpočte verejnej správy predpokladajú úspory v mzdovom balíku za 0,6 % HDP v roku 2023 a 0,9 % HDP v 2024. Najväčšiu časť úspor vláda plánuje formou nulovej valorizácie miezd v štátnom rozpočte a jeho príspevkových organizáciách a predpokladaným pomalším rastom kompenzácií samospráv a verejných vysokých škôl.

¹⁰ Novelou dlhovej brzdy a prechodom na ukazovateľ čistého dlhu by dlh klesol pod najvyššie sankčné pásmo už v roku 2026.

Súčasťou rozpočtu sú aj úspory z nižšieho rastu výdavkov určených na medzispotrebu (tovary a služby) obcí, VÚC, zdravotníckych zariadení, NDS a ŽSSK spolu v objeme 0,8 % HDP pre 2023 a 2024. Predpokladané úspory v medzispotrebe sú kompenzované predovšetkým rezervy na pandémie, výdavky v zdravotníctve, resp. na ďalšie opatrenia vlády.

GRAF 8 – Hlavné plánované úspory na výdavkoch rozpočtu verejnej správy v rokoch 2022 až 2024 (% HDP)

Pozn.: (-) zvýšenie výdavkov, (+) zníženie výdavkov.

Zdroj: MF SR

Dosiahnutie rozpočtových cieľov pre roky 2023 a 2024 na úrovni deficitu 2,7 % HDP, resp. 2,6 % HDP si vyžiada dodatočné konsolidačné opatrenia približne za 0,7 % HDP v každom roku, nad rámec opatrení v predložennom rozpočte. Pokračovanie v revíziách výdavkov vrátane daňových výdavkov by mohlo tvoriť základ pre potrebnú konsolidáciu v ďalších rokoch. Komplementárna analýza formou komplexného auditu výdavkov štátnej správy (tzv. comprehensive spending review) môže v rámci nadrezortného prístupu k hodnoteniu výdavkov presmerovať zdroje do prioritných oblastí. Analýza by navyše priniesla aktualizáciu doteraz identifikovaných, ale len čiastočne realizovaných opatrení. Mala by sa zamerať aj na či prehodnotenie výdavkových politík vlád z minulých rokov, napr. prehodnotenie mandatórných výdavkov, predovšetkým parametrických politík (napr. nárok a indexácia dávok), či prehodnotenie fakultatívnych výdavkov štátu (napr. investičná pomoc podnikom). Dodatočné konsolidačné zdroje sa budú hľadať aj v rámci daňových výdavkov, kde by rovnako malo dochádzať k priebežnému vyhodnocovaniu opodstatnenosti a efektivity existujúcich výnimiek v zdanení s potenciálom dodatočných príjmov. Detailná špecifikácia konsolidačných opatrení, ktoré zabezpečia splnenie rozpočtových cieľov v rokoch 2023 a 2024, bude predstavená v priebehu roku 2022 po zohľadnení finálnej podoby novely ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti.